

ЩЕ ШІСТЬ ЛИСТІВ Й. ДЗЕНДЗЕЛІВСЬКОГО

У номері 24 “Наукового вісника Ужгородського університету” було опубліковано 6 листів-консультацій професора Й. О. Дзендзелівського,

написаних протягом 1989-2004 років. Пропоную вашій увазі ще 6 листів-настанов відомого вченого до мене.

Любов Спанатій (Янюк)

Лист № 7

Дорогі Люба та Сергій!

До Львова доїхали своєчасно і без будь-яких пригод. У Львові я швиденько пішов до каси і там зумів придбати квитки на поїзд Москва-Прага. Отже, о 20.45 іще 24 травня ми були вже в Ужгороді.

Тепер відпочиваємо, щоб дійти до якоїсь норми. На Закарпатті похолодало, так що мій плащ і жіноча куртка відповідно пригодилися.

Телефонувати, на жаль, не можемо ні з дому, ні з пошти, бо на всьому правобережжі Ужа пошкоджена телефонна траса. Тому змушений писати, а телефоном можна буде користуватися лише через кілька днів.

Свій вступ до словника Миколаївщини зможете легко написати, прочитавши передмови до подібних словників.

Раджу:

М. М. Корзонюк. Матеріали до словника західноволинських говірок. У книзі Українська діалектна лексика. Збірник наукових праць. – К.: Наукова думка, 1987. – С.62-66.

В. А. Чабаненко. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 1992. – Т.1. – С.3-8.

М. Й. Онишкевич. Словник бойківських говірок. – К.: Наукова думка, 1984. – Ч.1.

Звичайно, що можна переглянути й передмови до інших діалектних словників. Коли виникнуть якісь питання, то пишіть.

Щиро, щиро Вам дякуємо за все і пробачаємося за турботи, що були зумовлені станом нашого здоров'я.

На все Вам добре. Ваші Й. Дзендзелівський, Н. Дзендзелівська.

25.05.1997р.

Лист № 8

Дорогі Люба і Сергій!

Вас і Ваших дітей сердечно поздоровляємо з Різдом Христовим та Новим роком! Бажаємо Вам міцного здоров'я, сил, енергії, гарного настрою, досягнень у роботі! Бажаємо Вам ці важкі часи лихоліття перенести мужньо і вірити у добре майбутнє нашої многостраждальної України.

Люба Степанівно, пробачаюся, що затримався з відповіддю на Вашого листа. Мав термінову роботу: вичитував верстку своєї публікації, пам'ятки словника Т. Витвицького, що виходить окремою книжкою у Варшаві. Почав був писати відповіді на Ваші питання, а потім прийшла верстка і перебила. Посилаю Вам машинопис того початку і ксерокс вступної статті до моєї книжки “Українське і слов'янське мовознавство”, що уже вийшла у Львові (1996-им – це я так сам собі відзначив 75-тиріччя). Коли ще не пізно, то попробуйте з того щось скомпонувати. Коли ще будуть якісь питання, то пишіть.

24.12.1997р.

З глибокою повагою і пошаною Дзендзелівський Й.О.

Й. О. Дзендзелівський

1. Народився 17 лютого 1921 року в с. Мазурово Кривоозерського району Миколаївської області в селянській родині. Батько Олексій Савович закінчив второкласну школу, а мати Матрона Никифорівна неписьменна. Дітей у сім'ї було троє, я найстарший, сестра Марія 1923р., а брат Борис 1925р. Коли я ходив у перший клас, мати навчилася азбуки разом зі мною. Пізніше, коли я навчався в університеті, вона інколи писала мені листи друкованими буквами. При організації колгоспу батьки поступили в колгосп, але там працювала лише мати, бо батько був секретарем сільради, пізніше помічником бухгалтера в Кривоозерському райвиконкомі та бухгалтером Кривоозерської середньої школи.

Десь із п'яти років я почав свою трудову діяльність – пас корову. В родині зберігалися спогади, як перший раз мене разом із коровою відправили в поле і як я невдовзі пригнав корову додому, бо поїв їжу, яку мені дали в сумку. Це було предметом сміху та жартів. До колективізації, звичайно, допомагав по господарству: їздив з батьком орати. Він ішов за плугом, а я водив коней тощо. Хоч я був ще дитиною, але в пам'ять глибоко врізалися гнітючі картини голоду 1932-1933 років: пухлі від голоду люди, які масово вмیرали, канібалізм (в нашому селі того було кілька випадків. Моя мати на смерть перелякалася, коли на сусідньому злегка засніженому городі наткнулася на голову зарізаної дитини) і в цей же час бригади активістів із щупами, які нищпорили, шукали приховане для спасіння зерно. І досі яскраво пам'ятаю галасливий “тріумф” активістів, що в яру на сусідньому через річку городі Бордюжевича знайшли два чи три мішки, прикритого бур'яном та снігом, збіжжя. Запам'яталися “образки” колективізації та розкуркулювання, знущання над розкуркуленими. Та про це можна було б написати досить об'ємисті сумні спогади (звичайно, з дитячого сприймання).

2. Навчатися почав у своєму рідному селі, 5-8 класи навчався в Савранській СШ (у зв'язку з переїздом батьків: район розділили на два і батько поїхав у Саврань бухгалтером райвиконкому), а

9 і 10 класи кінчав у Кривому Озері. Школу закінчив відмінником і поступив на фізико-математичний факультет Одеського університету. Проте в математиці розчарувався і перейшов на українське відділення філологічного факультету.

3. Війна мене застала на 2-му курсі. Останній іспит був із латинської мови, після – армія. Служив я артилеристом (1941), а після – сапером. Спочатку, звичайно, був рядовим, дослужився до старшини. Був на різних фронтах, а закінчував війну на 4-му Українському фронті під самісінькою Прагою. Бойові нагороди: медалі “За бойові заслуги”, “За відвагу”, два ордени Червона Зірка та орден Вітчизняної війни I-го ступеня. Крім цього, десь 10 чи 12 медалей. Яким я був солдатом? Про це свідчать бойові нагороди та те, що брав участь у Параді перемоги на Красній площі 1945 року у складі зведеного полку Четвертого українського фронту. Демобілізувався у жовтні 1945 року.

4. Після демобілізації зразу ж повернувся в Одеський університет для продовження навчання. 1948 закінчив університет і поступив до аспірантури, де й навчався до 1951 року. Мене залишали в Одеському університеті, але комісія з міністерства розподілила в Ужгородський університет. Справа в тому, кінчав я аспірантуру у січні 1951 року, тобто серед навчального року і на всю Україну я був єдиний такий, а в Ужгородському університеті вже був 4-ий курс і ряд мовознавчих дисциплін не читалося. Тому комісія мене, власне, й не питала, а зразу направила в Ужгород. Так я й став ужгородцем. Науковим керівником моїм був А. А. Москаленко (доцент, пізніше працював на посаді професора). Тема кандидатської дисертації “Українські говори Нижнього Подністров’я”. Написав я її ще в аспірантурі, правда, захищав весною 1952 року в Одеському університеті. Це були два досить великі томи, бо дисертація охоплювала фонетику, морфологію, синтаксис і лексику. Крім того, значну кількість було прикладено діалектних текстів та фотоальбом оригінальних предметів місцевої матеріальної культури.

Далі можна за ксероксом.

Маю близько 370 друкованих праць, у тому числі 10 монографій, що вийшли окремими книжками. Написав ще більше 90 статей для Енциклопедії української мови (у число 370 я їх не рахую, бо ще вони не надруковані).

Лист № 9

Вельмишановна Люба Степанівно!

Проситиму Вас написати відгук на реферат мого чергового вихованця. Він родом із Волинської області, працює у Волинському університеті. Людина досить здібна. В цьому році закінчив аспірантуру. Уклав цікавий атлас прислівників.

Сподіваюся, що за цей час Ви уже трохи відійшли від захисту і нормально включилися в роботу. Очевидно, щось і друкували? Що саме?

Вітання всієї Вашій родині.

25.05 1999 р.

З повагою проф. Дзендзелівський Й. О.

Лист №10

Вельмишановна Люба Степанівно!

Пишу Вам спеціально, щоб дізнатися про дві речі.

1. Збірник, у якому Ви помістили статтю про мене, десь засунувся і я поки не можу його знайти. Тому дуже просив би Вас назвати ту статтю, збірник, час і місце його виходу та сторінки, на яких розміщена стаття. Тобто потрібна докладна бібліографічна довідка. Я зараз укладаю свою і про себе бібліографію і то мені якраз потрібно. Книжок та паперів, слава Богу, немало, і я не все пам’ятаю, де воно лежить.

2. Просив би запитати В.П. Токаря, коли він докладно (дату) захищав свою кандидатську дисертацію, хто в нього були офіційні опоненти. То знову мені потрібно для однієї статті.

М. Бухтій мені писав, що був на стажуванні у Вас, Ваша кафедра гарно його прийняла і він цілком задоволений своїми відвідинами Миколаєва. Він хоче писати дисертацію про словотвір степових говірок. Як кажуть, хай йому Бог помагає. Тема, безперечно, варта уваги, але тут роботи й роботи (як, до речі, при всякій дисертації, тим паче докторській). Чи Ви не думаете щось у цьому плані? Чи надрукували чогось нового?

Трохи пізніше думаємо з Ніною Петрівною поїхати до доньки в Дніпропетровськ. Усе ж зміна обставин, що також має значення. Можливо, що від Олі поїдемо ще у моє рідне село до сестри. Побачимо, як кажуть, по обставинці і можливостях.

Усього Вам найкращого. Щире вітання всім Вашим хлопцям.

19.05.2000р.

З повагою Дзендзелівський Й. О.

Лист № 11

Вельмишановна Люба Степанівно!

Вашого листа одержав. Щиро дякую за інформацію. Я, власне, хотів переконатися, що в Токаря був опонентом. Забув уже. Його автореферат я маю, але в авторефераті йдеться, що захист був у Дніпропетровську. Може, Ви ще раз подивіться його диплом кандидата філологічних наук. Чи дійсно там іде мова про Одеський університет?

У Вас багато новин і по-моєму приємних. Гадаю, що Сашу вже можна поздоровляти як студента. Поздоровляю! Ну Андрійкові добре буде на селі, там він відпочине, поздоровіє.

Звичайно, Ви правильно вирішили, що слід працювати над докторською дисертацією.

Відносно теми. Тема взагалі добра, але:

1. Чи можна писати докторську дисертацію на ту ж тему, що й кандидатська. Раніше пригадую це не дозволялося. Коли ж радив Вам В.Г.Скляренко, то, гадаю, що він про те знає. Ще раз пересвідчитися потрібно за ваківськими приписами. Обов'язково.

2. Тому, гадаю, слід сформулювати трохи чи й зовсім по-іншому. То вже має буди інший політ.

А чи надрукували Ви свій атлас? То варто було б зробити і якомога швидше.

Звичайно, що для докторантури потрібно було мати якісь нові друківані праці. Що ж Ви надрукували? Чому мені не хвалилися?

Я так зрозумів, що ту нову кафедру очолюватимете Ви. Поздоровляю Вас і з цим.

Ви людина енергійна і, думаю, що у Вас усе буде гаразд. На цій кафедрі (новій) потрібно буде читати (а перед цим розробити) нові курси (відповідно спеціальності). А як у Вас із кадрами? Думаю, що Ви й сама можете розробити якісь провідні з цієї спеціальності курси. Ще необхідно, щоб Ви в усій досконалості розумілися на проблемах кафедри і т. ін.

Отже, Ви молодець.

Щире вітання всім Вашим хлопцям.

22.07. 2000р.

З найкращими побажаннями Й. О. Дзензелівський

Лист № 12

Вельмишановна Люба Степанівно!

Три дні тому я одержав листа від ректора Вашого університету із запрошенням співпрацювати. У Вас з осені цього року відкривається аспірантура. Звичайно, що мені було приємно одержати таку вістку.

Я зразу ж подумав, що це Ваша рука. Дякую за добру пам'ять.

Мені взагалі якось прикро, що я по суті обійшов своє село і взагалі свій край. Правда, кілька років тому я розпочав укладати діалектний словник свого села, для цього і взагалі для цієї праці завів навіть спеціальну папку, але через різні причини поповнення її так і припинилося.

Жаль, що я тепер уже мало що можу, що відношу себе до, як тепер кажуть, людей з обмеженими можливостями. Але голова ще працює, з'являються ідеї, хоч реалізувати щось із того мені не так уже й просто.

Відповіді ректорові я ще не послав. Але, мабуть, таки дам згоду.

За Вашою рекомендацією мене ввели до складу редколегії журналу з керамології. Це приємно, але й досі я нічого там не публікував. 2001 року в першому номері часопису "Українська керамологія" Ви опублікували 31 карту з свого атласу (с.78-125). Взагалі я сподівався, що буде продовження. Адже Ваші матеріали ще не вичерпалися, власне, Ви лише розпочали справу. У Вашій дисертації (а тим більше, очевидно, у зібраних матеріалах) ще багато цікавого і важливого.

У продовженні я сподівався щось побачити (у тому числі й карти) про назви, пов'язані з виробничими процесами. У гончарстві це також важливо. Були у Вас і об'єктивні причини. Але добре, що, на щастя, все в основному благополучно влаштовано.

До речі, в останньому номері цього часопису бачив Ваше фото, отже, Вас не забувають. Може, все-таки було б добре, щоб Ви переглянули всі давні записи при збиранні матеріалів, скомпонували якусь статтю, що стосується виробничих приладь гончаря (може, із спогадів, етнографічних речей і т. ін.)

Я не одержав другої книжки "Українська керамологія". Ще там було щось?

Щире вітання Вашим хлопцям. Як учиться старший син?

11.02. 2003 р.

З повагою Ваш Дзензелівський Й.О.

7

Людям слова на Бран!

Во Львові готують своє слово і без будь-яких умов.
У Львові я швидко знайшов до відповіді вас і швидко
зупинив чудовий класик на нашій мові - Гречин. Об'єм
20⁹⁵ ще 24. 5. ми були у вас в Києві.

Тепер варто вважати, що слово готують до цього часу.
На Закарпатті похолодає, так що ми не можемо і тільки курки
виробляють і продають.

Тепер готують, ми маємо, але не можемо ні з дому, ні з
ноги, бо на ввесь український Університет телеграфічно
права. Мою зупинити неможливо, а телеграфічно маємо бути вернувшись,
вони ми не можемо бути.

Своїм бігом до слова ми не можемо бути з цього часу
наше слово, і не можемо бути з цього часу.

Гречин:

1. М. М. Корчак - Матеріал до слова, заголовок і назва
слова. У нашій Університетській бібліотеці. Збірник
нашої мови, к. 1987, с. 62-66.

2. А. А. Гречин - Слово і назва слова. Київський університет, т. I,
Закарпаття, 1988, с. 4-10.

3. М. В. Олександрович - Слово і назва слова, т. I, к. 1988.

Зважаючи, що можна зробити і зробити до цього часу.
наше слово. Коли вивчаємо його і назва, то ми маємо.

Велич, маємо нас речимо за нас і маємо бути за
наше слово і назва. Слово і назва слова.

На всі ваші слова

Ваші слова

25. 5. 97

Автограф листа Й. Дзензелівського від 25 травня 1997 р.

Підготувала до друку Любов Спанатій (Янюк),
канд. філол. наук, доцент кафедри української мови і літератури
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського